יכשל בו גרסי'. ולא גרסי' זרעו: **כמה לוחרין היו לו לבנימין** לא גרסינן. שכן דרך המקרא לכתוב לוחרי לשון רבים על מלקת לוחריו (בראשית מז) כתב על לוחריו[1]: **שיגר לו יין.** לפי שדעת זקנים נוחה היימנו זה הדבר הטוב לו מן הכל: **פעלא.** שועל: **בעידניה.** אם תראה שעתו מצלחת: **פעלא.** קרי ליה יוסף לפני אחיו מאי בעירותיה מאתמוה: **אורח זו פורה.** שגזר עליהן המן שלא יעסקו בתורה: **זמו יום עוב.** קיימו עליהם ימים טובים: **זו מילה.** ועל כל אלה גזר: **אמרתך.** זו מילה שניתנה במאמר ולא בדיבור ואימר ה' אל אברהם ואתה את בריתי תשמור (בראשית יז). ומלינו[2] שדוד שמח עליה שנאמר למנצח על השמינית (תהלים ו) כשהיה בבית המרחץ ורואה עצמו בלא תורה ובלא מצות כיון [3] שנתאכל במילה שמת: **עשרם בני המן ועשרם.** הזכרת שמותן ותיבה הסמוכה אחריהן. כלומר (ג) נשמתן נפלו כאחד: **זקיפא.** פורק"א בלע"ז. [4] בלא אחד זה למעה מזה: **אריה.** הוא הכתב: **לביזה.** הוא חלק שהוא כפלייס מן הכתב. והאריה חלי לביזה: **שלא תהא להם תקומה.** שלא יהא להם מקום להרמיב לעדיו תחתיו: **מלמד שהא מלאך הוי.** שהרי המחיל לדבר בלשון כעס וקופו אמר מה שאלאך: הכי גרסינן **אמר רב נחמן יאמר בפה מה שנכתב בספרים.** ולא גרסינן אמרה לו. והכי פירושה סדר המקראות כך הוא וקינאו היהודים את אשר המלו לעשות כי המן בן המדתא האגגי וגו' ובכותה לפני המלך אמר עם הספר וגו' ומרדכי כתב אליהם שיעשו פורים כי המן ביקש לאבדם ומה שבאת אמתר לפני המלך (להמתן לו) כל זה יאמר שנה בשנה: **עם הספר.** שתהא מגילה כתובה לפניהם בשעת קריאה: **לאמיתם של פורים.** כספר פורים עצמו. שרטוט הלכה למשה מסיני: **דברי הצומות ותעקמו ומאמר אספר.** כך סמוכים המקראות: **שפירשו ממנו.** לפי שבטל מדברי פורים וכנגם לשררה: **מעיקרא.** בימי כורש כשעלה (עם) זרובבל מן הגולה ומרדכי עמו [5] ונמנו בספר עזרא כ"ד שנה היה בין מנין למנין בימי כורש לדריוש האחרון ולפי שנעשה מרדכי שר בינתים ירד מחשיבותו אצל חכמים: **שכל זמן שכרוך בן נריה קיים לא הניחו עזרא ועלה.** שים לך למתוה למה לא עלה עזרא עם זרובבל בימי כורש עד השנה השביעית לדריוש האחרון לאחר שנגנה הבית כמו שכתוב בעזרא ויבא ירושלם בחדש החמישי היא שנת השביעית למלך וגו' (עזרא ז). ובמדרש שהיה לומד תורה מפי ברוך בן נריה בבבל ובזרוב לא עלה מבבל ומת שם בתוך השנים הללו. ולאמרן לעיל[6] ברוך נתנבא בשנת שתים לדריוש בבבל היה מתנבא ושולח ספריה לירושלים: יעקב למד תורה י"ד שנה בבית עבר כשפירש מאביו ללכת לחרן ולא נענש עליהן על כיבוד אביו ובשאר כל השנים שנשתהה בבית לבן ובדרך נענש כדמפרש ואזיל: למה

יכשל בו דאמר רבא בר מחסיא אמר רב חמא בר גוריא אמר רב [7] בשביל משקל שני סלעים מילת שהוסיף יעקב ליוסף משאר אחיו נתגלגל הדבר ויורדו אבותינו למצרים אמר רבי בנימן בר יפת רמז רמז לו שעתיד בן לצאת ממנו שיצא מלפני המלך בחמשה לבושי מלכות שנאמר [1] ומרדכי יצא בלבוש מלכות תכלת וגו' [2] ויפול על צוארי בנימן אחיו כמה צוארין הוו ליה לבנימין אמר רבי אלעזר בכה על שני מקדשים שעתידין להיות בחלקו של בנימין ועתידין ליחרב [2] ובנימין בכה על צואריו בכה על משכן שילה שעתיד להיות בחלקו של יוסף ועתיד ליחרב [3] והנה עיניכם רואות ועיני אחי בנימין אמר רבי אלעזר אמר להם כשם שאין בלבי על בנימין אחי שלא היה במכירתי כך אין בלבי עליכם [3] כי פי המדבר אליכם כפי כן לבי [4] ולאביו שלח כזאת עשרה חמורים נושאים מטוב מצרים מאי מטוב מצרים אמר ר' בנימין בר יפת אמר רבי אלעזר שלח לו יין [ישן] שדעת זקנים נוחה הימנו [5] וילכו גם אחיו ויפלו לפניו אמר רבי בנימין בר יפת אמר רבי אלעזר היינו דאמרי אינשי תעלא בעידניה סגיד ליה תעלא מאי בצירותיה מאחווה אלא אי איתמר הכי איתמר [6] וישתחו ישראל על ראש המטה אמר רבי בנימין בר יפת אמר רבי אלעזר מלמד שאמר להם דברים שמתקבלין על הלב ומה עשרה נרות לא יכלו לכבות נר אחד נר אחד היאך יכול לכבות עשרה נרות [8] ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר אמר רב יהודה אורה זו תורה וכן הוא אומר [9] כי נר מצוה ותורה אור שמחה זה יום טוב וכן הוא אומר [10] ושמחת בחגך [9] ששון זו מילה וכן הוא אומר [11] שש אנכי על אמרתך ויקר אלו תפלין וכן הוא אומר [12] וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך [3] ותניא רבי אליעזר הגדול אומר [2] אלו תפלין שבראש [13] ואת פרשגדתא וגו' עשרת בני המן אמר רב אדא דמן יפו [1] עשרת בני המן ועשרת צריך למרינהו בנשימה אחת מאי טעמא כולהו בהדי הדדי נפקן נשמתייהו אמר רבי יוחנן [7] ויו דויזתא צריך למימתחה בזקיפא [3] כמורדיא דלברות מאי טעמא כולהו בחד זקיפא אזדקיפו אמר רבי חנינא בר פפא דרש ר' שילא איש כפר תמרתא [8] כל השירות כולן נכתבות אריח על גבי לבינה ולבינה על גבי אריח [9] חוץ משירה זו ומלכי כנען שאריח אריח על גבי אריח ולבינה על גבי לבינה [14] ויאמר המלך לאסתר המלכה בשושן הבירה היהודים אמר רבי אבהו מלמד שבא מלאך וסטרו על פיו [15] ובבאה לפני המלך אמר עם הספר אמר מיבעי ליה אמר רבי יוחנן אמרה לו יאמר בפה מה שכתוב בספר [16] דברי שלום ואמת אמר רבי תנחום ואמרי לה אמר רבי אסי מלמד [17] שצריכה שרטוט כאמיתה של תורה [17] ומאמר אסתר קיים מאמר אסתר אין [18] דברי הצומות לא אמר רבי יוחנן [6] דברי הצומות ומאמר אסתר קיים [8] (את ימי) הפורים האלה [19] כי מרדכי היהודי משנה למלך אחשורוש וגדול ליהודים ורצוי לרוב אחיו לרוב אחיו ולא לכל אחיו מלמד שפירשו ממנו מקצת סנהדרין אמר רב יוסף גדול ת"ח יותר מהצלת נפשות דמעיקרא קא חשיב ליה למרדכי בתר ד' ולבסוף בתר חמשה מעיקרא כתיב [20] אשר באו עם זרובבל ישוע נחמיה שריה רעליה מרדכי בלשן ולבסוף כתיב [21] הבאים עם זרובבל ישוע עזריה רעמיה נחמני מרדכי בלשן אמר רב ואיתימא רב שמואל בר מרתא גדול תלמוד תורה יותר מבנין בית המקדש שכל זמן שברוך בן נריה קיים לא הניחו עזרא ועלה אמר רבה אמר רב יצחק בר שמואל בר מרתא [8] גדול תלמוד תורה יותר מכבוד אב ואם שכל אותן שנים שהיה יעקב אבינו בבית עבר לא נענש דאמר מר למה

צריך לאומרן בנשימה אחת. גרלא דהיינו לכתחילה אבל בדיעבד יצא:

אמרה מיבעי ליה. דמשמע דהכי קאמר ובכותה לפני המלך אמרה לו מלבד הספר (ג) שעמו לעשות ולשלוח בכל המדינות אמרה לו עוד יאוש [1] מחשבתו הרעה הכיון דקאמר בכותה אמר משמע שיש לנו לומר מה שאמרה:

הדרן עלך מגילה נקראת

ישלח בו דאמר רבא בר מחסיא אמר רב חמא בר גוריא אמר רב [7] בשביל משקל שני סלעים מילת שהוסיף יעקב ליוסף משאר אחיו נתגלגל הדבר ויורדו אבותינו למצרים אמר רבי בנימן בר יפת רמז רמז לו שעתיד בן לצאת ממנו שיצא מלפני המלך בחמשה לבושי מלכות שנאמר [1] ומרדכי יצא בלבוש מלכות תכלת וגו' [2] ויפול על צוארי בנימן אחיו כמה צוארין הוו ליה לבנימין אמר רבי אלעזר בכה על שני מקדשים שעתידין להיות בחלקו של בנימין ועתידין ליחרב [2] ובנימין בכה על צואריו בכה על משכן שילה שעתיד להיות בחלקו של יוסף ועתיד ליחרב [3] והנה עיניכם רואות ועיני אחי בנימין אמר רבי אלעזר אמר להם כשם שאין בלבי על בנימין אחי שלא היה במכירתי כך אין בלבי עליכם [3] כי פי המדבר אליכם כפי כן לבי [4] ולאביו שלח כזאת עשרה חמורים נושאים מטוב מצרים מאי מטוב מצרים אמר ר' בנימין בר יפת אמר רבי אלעזר שלח לו יין [ישן] שדעת זקנים נוחה הימנו [5] וילכו גם אחיו ויפלו לפניו אמר רבי בנימין בר יפת אמר רבי אלעזר היינו דאמרי אינשי תעלא בעידניה סגיד ליה תעלא מאי בצירותיה מאחווה אלא אי איתמר הכי איתמר [6] וישתחו ישראל על ראש המטה אמר רבי בנימין בר יפת אמר רבי אלעזר מלמד שאמר להם דברים שמתקבלין על הלב ומה עשרה נרות לא יכלו לכבות נר אחד נר אחד היאך יכול לכבות עשרה נרות [8] ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר אמר רב יהודה אורה זו תורה וכן הוא אומר [9] כי נר מצוה ותורה אור שמחה זה יום טוב וכן הוא אומר [10] ושמחת בחגך [9] ששון זו מילה וכן הוא אומר [11] שש אנכי על אמרתך ויקר אלו תפלין וכן הוא אומר [12] וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך [3] ותניא רבי אליעזר הגדול אומר [2] אלו תפלין שבראש [13] ואת פרשגדתא וגו' עשרת בני המן אמר רב אדא דמן יפו [1] עשרת בני המן ועשרת צריך למרינהו בנשימה אחת מאי טעמא כולהו בהדי הדדי נפקן נשמתייהו אמר רבי יוחנן [7] ויו דויזתא צריך למימתחה בזקיפא [3] כמורדיא דלברות מאי טעמא כולהו בחד זקיפא אזדקיפו אמר רבי חנינא בר פפא דרש ר' שילא איש כפר תמרתא [8] כל השירות כולן נכתבות אריח על גבי לבינה ולבינה על גבי אריח [9] חוץ משירה זו ומלכי כנען שאריח אריח על גבי אריח ולבינה על גבי לבינה [14] ויאמר המלך לאסתר המלכה בשושן הבירה היהודים אמר רבי אבהו מלמד שבא מלאך וסטרו על פיו [15] ובבאה לפני המלך אמר עם הספר אמר מיבעי ליה אמר רבי יוחנן אמרה לו יאמר בפה מה שכתוב בספר [16] דברי שלום ואמת אמר רבי תנחום ואמרי לה אמר רבי אסי מלמד [17] שצריכה שרטוט כאמיתה של תורה [17] ומאמר אסתר קיים מאמר אסתר אין [18] דברי הצומות לא אמר רבי יוחנן [6] דברי הצומות ומאמר אסתר קיים [8] (את ימי) הפורים האלה [19] כי מרדכי היהודי משנה למלך אחשורוש וגדול ליהודים ורצוי לרוב אחיו לרוב אחיו ולא לכל אחיו מלמד שפירשו ממנו מקצת סנהדרין אמר רב יוסף גדול ת"ח יותר מהצלת נפשות דמעיקרא קא חשיב ליה למרדכי בתר ד' ולבסוף בתר חמשה מעיקרא כתיב [20] אשר באו עם זרובבל ישוע נחמיה שריה רעליה מרדכי בלשן ולבסוף כתיב [21] הבאים עם זרובבל ישוע עזריה רעמיה נחמני מרדכי בלשן אמר רב ואיתימא רב שמואל בר מרתא גדול תלמוד תורה יותר מבנין בית המקדש שכל זמן שברוך בן נריה קיים לא הניחו עזרא ועלה אמר רבה אמר רב יצחק בר שמואל בר מרתא [8] גדול תלמוד תורה יותר מכבוד אב ואם שכל אותן שנים שהיה יעקב אבינו בבית עבר לא נענש דאמר מר

א) [מיי' פ"ו מהלכות מחלות הלכה יג טור ח"מ סימן רפב]:
ב) טור ח"מ סי' סה:
ג) [מיי' פ"ב מהל' מגילה הלכה יב סמג עשין ד טוש"ע ח"מ סי' תרל סעיף טו]:
ד) טוש"ע שם סימן תרלא סעיף ד:
ה) מיי' פ"ז מהל' מגילה הלכה יב סמג עשין סה טוש"ע י"ד סי' ערא סעיף ג ד:
ו) ר ז מיי' פ"ג מהלכות מגילה הלכה טו טוש"ע א"ח סי' תרלא סעיף [ג] ג:
ח) [מיי' פ"ו מהלכות ממרים הלכה יג טוש"ע י"ד סימן רמ סעיף יג]:

תורה אור השלם

1. וּמָרְדֳּכַי יָצָא מִלִּפְנֵי הַמֶּלֶךְ בִּלְבוּשׁ מַלְכוּת תְּכֵלֶת וְחוּר וַעֲטֶרֶת זָהָב גְּדוֹלָה וְתַכְרִיךְ בּוּץ וְאַרְגָּמָן וְהָעִיר שׁוּשָׁן צָהֲלָה וְשָׂמֵחָה:
אסתר ח טו
2. וַיִּפֹּל עַל צַוְּארֵי בִנְיָמִן אָחִיו וַיֵּבְךְּ וּבִנְיָמִן בָּכָה עַל צַוָּארָיו:
בראשית מה יד
3. וְהִנֵּה עֵינֵיכֶם רֹאוֹת וְעֵינֵי אָחִי בִנְיָמִין כִּי פִי הַמְּדַבֵּר אֵלֵיכֶם:
בראשית מה יב
4. וְלְאָבִיו שָׁלַח זֹאת עֲשָׂרָה חֲמֹרִים נֹשְׂאִים מִטּוּב מִצְרַיִם וְעֶשֶׂר אֲתֹנֹת נֹשְׂאֹת בָּר וָלֶחֶם וּמָזוֹן לְאָבִיו לַדָּרֶךְ:
בראשית מה כג
5. וַיֵּלְכוּ גַּם אֶחָיו וַיִּפְּלוּ לְפָנָיו וַיֹּאמְרוּ הִנֶּנּוּ לְךָ לַעֲבָדִים: בראשית נ יח
6. וַיֹּאמֶר הִשָּׁבְעָה לִּי וַיִּשְׁתַּחוּ יִשְׂרָאֵל עַל רֹאשׁ הַמִּטָּה: בראשית מז לא
7. וַעֲתָה אֵל תִּיָּרְאוּ אֲנִכִי אֲכַלְכֵּל אֶתְכֶם וְאֶת טַפְּכֶם וַיְנַחֵם אוֹתָם וַיְדַבֵּר עַל לִבָּם:
בראשית נ כא
8. לַיְּהוּדִים הָיְתָה אוֹרָה וְשִׂמְחָה וְשָׂשׂוֹן וִיקָר:
אסתר ח טז
9. כִּי נֵר מִצְוָה וְתוֹרָה אוֹר וְדֶרֶךְ חַיִּים תּוֹכַחוֹת מוּסָר: משלי ו כג
10. וְשָׂמַחְתָּ בְּחַגֶּךָ אַתָּה וּבְנֶךָ וּבִתֶּךָ וְעַבְדְּךָ וַאֲמָתְךָ וְהַלֵּוִי וְהַגֵּר וְהַיָּתוֹם וְהָאַלְמָנָה אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיךָ: דברים טז יד
11. שָׂשׂ אָנֹכִי עַל אִמְרָתֶךָ כְּמוֹצֵא שָׁלָל רָב: תהלים קיט קסב
12. וְרָאוּ כָּל עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי שֵׁם יְיָ נִקְרָא עָלֶיךָ וְיָרְאוּ מִמֶּךָּ:
דברים כח י
13. וְאֵת פַּרְשַׁגְדְּתָא וְאֵת דַּלְפוֹן וְאֵת אַסְפָּתָא: וְאֵת פּוֹרָתָא וְאֵת אֲדַלְיָא וְאֵת אֲרִידָתָא: וְאֵת פַּרְמַשְׁתָּא וְאֵת אֲרִיסַי וְאֵת אֲרִדַּי וְאֵת וַיְזָתָא: עֲשֶׂרֶת בְּנֵי הָמָן בֶּן הַמְּדָתָא צֹרֵר הַיְּהוּדִים הָרָגוּ וּבַבִּזָּה לֹא שָׁלְחוּ אֶת יָדָם:
אסתר ט ז-י
14. וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְאֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה בְּשׁוּשַׁן הַבִּירָה הָרְגוּ וְאַבֵּד חֲמֵשׁ מֵאוֹת אִישׁ וְאֵת עֲשֶׂרֶת בְּנֵי הָמָן בְּשְׁאָר מְדִינוֹת הַמֶּלֶךְ מָה עָשׂוּ וּמַה שְׁאֵלָתֵךְ וְיִנָּתֵן לָךְ וּמַה בַּקָּשָׁתֵךְ עוֹד וְתֵעָשׂ: אסתר ט יב 15. וּבְבֹאָה לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ אָמַר עִם הַסֵּפֶר יָשׁוּב מַחֲשַׁבְתּוֹ הָרָעָה אֲשֶׁר חָשַׁב עַל הַיְּהוּדִים עַל רֹאשׁוֹ וְתָלוּ אֹתוֹ וְאֶת בָּנָיו עַל הָעֵץ: אסתר ט כה 16. וְיִשְׁלַח סְפָרִים אֶל כָּל הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר מֵהֹדּוּ וְעַד כּוּשׁ מֵאָה וְעֶשְׂרִים וְשֵׁשׁ מְדִינָה מְלוּכָתוֹ דִּבְרֵי שָׁלוֹם וֶאֱמֶת: אסתר ט ל 17. וּמַאֲמַר אֶסְתֵּר קִיַּם דִּבְרֵי הַפֻּרִים הָאֵלֶּה וְנִכְתַּב בַּסֵּפֶר: אסתר ט לב 18. לְקַיֵּם אֶת יְמֵי הַפֻּרִים הָאֵלֶּה בִּזְמַנֵּיהֶם כַּאֲשֶׁר קִיַּם עֲלֵיהֶם מָרְדֳּכַי הַיְּהוּדִי וְאֶסְתֵּר הַמַّלְכָּה וְכַאֲשֶׁר קִיְּמוּ עַל נַפְשָׁם וְעַל זַרְעָם דִּבְרֵי הַצֹּמוֹת וְזַעֲקָתָם: אסתר ט לא 19. כִּי מָרְדֳּכַי הַיְּהוּדִי מִשְׁנֶה לַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ וְגָדוֹל לַיְּהוּדִים וְרָצוּי לְרֹב אַחְיו דֹּרֵשׁ טוֹב לְעַמּוֹ וְדֹבֵר שָׁלוֹם לְכָל זַרְעוֹ: אסתר י ג 20. אֲשֶׁר בָּאוּ עִם זְרֻבָּבֶל יֵשׁוּעַ נְחֶמְיָה שָׂרְיָה רַעַלְיָה מָרְדְּכַי בִּלְשָׁן מִסְפֶּר בִּגְוַי רְחוּם בְּעֲנָה מִסְפַּר אַנְשֵׁי עַם יִשְׂרָאֵל: עזרא ב ב 21. הַבָּאִים עִם זְרֻבָּבֶל יֵשׁוּעַ נְחֶמְיָה עֲזַרְיָה רַעַמְיָה נַחֲמָנִי מָרְדְּכַי בִּלְשָׁן מִסְפֶּרֶת בִּגְוַי נְחוּם בְּעֲנָה מִסְפַּר אַנְשֵׁי עַם יִשְׂרָאֵל: נחמיה ז ז

גליון הש"ם

גמ' ששון זו מילה. עיין שבת דף קלז ע"א בכרש"י ד"ה שש: **רש"י** ד"ה באמיתה. **כם"** ת עצמו. עי' מגמות דף לב ע"ב תד"ה הא מוריקן:

הגהות הב"ח

(א) **גמ'** אמר ר' יוחנן הכי קאמר דכרי הצומות: (ב) רש"י ד"ה עצמת וכו' כלומר עשרתם נפלו כאחד: (ג) תוס' ד"ה אמרה וכו' אלמד הספר שאמר לעשות:

לעזי רש"י

פורק"א. קלשון.

מוסף רש"י

משקל שני סלעים מילה. לא דוקא נקט, בתלמידי רבינו יאסף הלוי מצאתי כתוב פסים פסים בגיד פס ידו נתן מילת ולא כל הכתות (שבת יז). אלו תפילין שבראש. אות הן לכל מי שם ה' נקרא עליך (חולין פט:). שמכוב בהם רוב השם ש"ין ודל"ת (מנחות לה:). כמורדיא דלברות. לכרות שם הבהר, מורליא עץ שרב המובל מעיבא בו הספיבה לחקה מן האנשים ומן המכשולים ובלע"ז נוטיליי"ל (ב"מ פו:). שפירשו ממנו מקצת סנהדרין. לפי שעשה קרוב למלכות והיה בטל מתלמודו (אסתר י ג). הדרן עלך מגילה נקראת

רבינו חננאל

וילכו גם אחיו וגו' היינו דאמרי אינשי תעלה בזימנא סגיד ליה. אלו כולן פשוטות הן. ליהודים היתה אורה ושמחה וגו'. אמר ר' יהודה אורה זו תורה שנאמר כי נר מצוה ותורה אור. שמחה זה יום [טוב] שנאמר ושמחת בחגך. וששון זו מילה, שנאמר שש אנכי על אמרתך. ויקר אלו תפילין שבראש, שנאמר וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך, ותניא ר' אליעזר אומר אלו תפילין שבראש. **עשרת בני המן בשנים אחת, הקורא את המגילה.** מאי טעמא, כולהו כי הדדי נפקי נשמתייהו. ו' דויזתא צריך למימתחיה, דכולהו בחד זקיפא אזדקיפו. **כל השירות** נכתבות אריח על גבי לבינה ולבינה על גבי אריח, אבל עשרת בני המן ומלכי כנען נכתבין אריח על גבי אריח ולבינה על גבי לבינה. מאי טעמא, אמר ר' אבהו כדי שלא תהא תקומה למפלתן של רשעים. [**אמר ר' יוחנן**] דברי הצומות ותעקמם, דמאמר אסתר, קיים דברי הפורים. **אמר רב יוסף** גדול תלמוד תורה יותר מהצלת נפשות, ממרדכי, דמעיקרא קא חשיב ליה בתר ארבעה ובסוף חשיב ליה בתר חמשה. שנאמר אשר באו עם זרובבל ישוע נחמיה [שריה רעליה מרדכי] וגו'. ובסוף כתיב הבאים עם זרובבל ישוע נחמיה עזריה רעמיה נחמני מרדכי בלשן. **למה** נקרא שמו בלשן, שיודע ע' לשונות. **ורצוי לרב** אחיו מלמד שפירשו ממנו מקצת סנהדרין. **דברי שלום ואמת,** מלמד שצריכה שירטוט כאמיתה של תורה. **גדול** אמ"ר משמיה **דרב** [גדול] תלמוד תורה מבנין בית המקדש, שכל זמן שהיה ברוך בן נריה קיים לא הניחו עזרא ועלה. ועוד א"מ"ר משמו גדול תלמוד תורה מכיבוד אב ואם, שכל השנים שהיה יעקב בבית עבר למד תורה ולא נענש עליהן. מנא הני מילי אמר ר' יוחנן

ל) דיעוק זה מופיע בכה"י לעיל י' ע"ב לפני ד"ה אתשורוש. ב) אולי צ"ל אמר רב שמואל בר מרתא משמיה דרב.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

למה נמנו שנותיו של ישמעאל. מה לו למנות שנות הרשעים: **להפייחס כהן שנותיו של יעקב.** על ידי מנין שנות ישמעאל אנו למדין [באיזה פרק משנות יעקב עברו עליו כל הקורות והמוצלות אותו. מהן אנו למדין] ששימש בבית עבר י"ד שנה. כילד אבריסה בן פ"ו שנה כשנולד ישמעאל וכשנולד יצחק היה בן מאה שנה הרי היו ליעקב ל"ד שנה וליצחק קדם ליעקב ששים שנה הרי לישמעאל ע"ד כמה פיישן משנותיו של ישמעאל ס"ג נמצא שהיה יעקב כשמת ישמעאל בן ס"ג שנה: **ופניא היה יעקב כו'.** ותניא נמי הכי שהיה יעקב כשנתברך מאביו בן ס"ג וכו' בפרק מת ישמעאל שנאמר וילך עשו אל ישמעאל וגו': **מלמד שקידשה ישמעאל.** אביה ומת והשיאה נביות אחיה:

ואלה שני חיי. בראשית כה ח: **ומת.** בראשית כה ט: **בן מאת שנה.** בראשית כה יז: **ויגוע.** בראשית כה יח: **ויאסף אל עמיו.** בראשית כה יז: **בן שמנים.** בראשית כה כו: **ואברהם בן מאת שנה.** בראשית יב ד: **בהולד לו את יצחק בנו.** בראשית כא ה: **ואחרי כן יצא אחיו.** בראשית כה כו: **ויקרא שמו יעקב.** בראשית כה כו: **בן ששים שנה בלדת אתם.** בראשית כה כו: **ויקח את מחלת בת ישמעאל בן אברהם אחות נביות.** בראשית כח ט: **ויוסף בן שלשים שנה.** בראשית מא מו: **ויאמר פרעה אל יעקב.** בראשית מז ח-ט: **ויברך יעקב את פרעה.** בראשית מז ז: **ויצא יוסף מלפני פרעה ויעבר בכל ארץ מצרים.** בראשית מא מו: **ויאמר פרעה אל יעקב.** בראשית מז ח: **ימי שני מגורי שלשים ומאת שנה מעט ורעים היו ימי שני חיי ולא השיגו את ימי שני חיי אבתי בימי מגוריהם.** בראשית מז ח-ט: **ויעקב נסע סכתה ויבן לו בית ולמקנהו עשה סכת על כן קרא שם המקום סכות.** בראשית לג יז: **קימו וקבלו היהודים.** אסתר ט כז: **ורעב לבם.** אסתר ט ט: **ולא יעבור להיות עשים את שני הימים האלה כבתבם וכזמנם בכל שנה ושנה.** אסתר ט כז: **ורעיר הבירה.** אסתר ט יא: **ממזרח שמש עד מבואו מהולל שם ה'.** תהלים קיג ג: **זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו.** תהלים קיח כד: **יהי שם ה' מברך מעתה ועד עולם.** תהלים קיג ב

מלמד שקידשה ישמעאל. אביה ומת והשיאה נביות אחיה: **ואלה שני חיי ישמעאל מאת שנה ושלשים שנה ושבע שנים כמה קשיש ישמעאל מיצחק ארביסר שנין דכתיב ואברם בן שמונים שנה ושש שנים בלדת הגר את ישמעאל לאברם וכתיב ואברהם בן מאת שנה בהולד לו את יצחק בנו וכתיב ויצחק בן ששים שנה בלדת אותם בר כמה הוה ישמעאל כדאתיליד יעקב בר שבעים וארבעה כמה פיישן משניה שתין ותלת ותניא היה יעקב אבינו בשעה שנתברך מאביו בן ששים ושלש שנה ובו בפרק מת ישמעאל דכתיב ויירא עשו כי ברך וגו' וילך עשו אל ישמעאל ויקח את מחלת בת ישמעאל אחות נביות ממשמע שנאמר בת ישמעאל איני יודע שהיא אחות נביות מלמד שקידשה ישמעאל ומת והשיאה נביות אחיה שתין ותלת וארביסר עד דמתיליד יוסף הא שבעין ושבעה וכתיב ויוסף בן שלשים שנה בעמדו לפני פרעה הא מאה ושבע שב דשבעא ותרתי דכפנא הא מאה ושיתסר וכתיב ויאמר פרעה אל יעקב כמה ימי שני חייך ויאמר יעקב אל פרעה ימי שני מגורי שלשים ומאת שנה מאה ושיתסר הויין אלא ש"מ ארבע עשרה שנין דהוה בבית עבר לא חשיב להו דתניא (ז) היה יעקב בבית עבר מוטמן ארבע עשרה שנה עבר מת לאחר שירד יעקב אבינו לארם נהרים שתי שנים (ח) יצא משם ובא לו לארם נהרים נמצא כשעמד על הבאר בן שבעים ושבע שנה ומנלן דלא מיענש דתניא נמצא יוסף שפירש מאביו עשרים ושתים שנה כשם שפירש יעקב אבינו מאביו דיעקב תלתין ושיתא הויין אלא (ט) ארביסר דהוה בבית עבר לא חשיב להו סוף סוף דבית לבן עשרין שנין הויין אלא משום דאשתהי באורחא תרתין שנין דתניא יצא מארם נהרים ובא לו לסכות ועשה שם שמונה עשר חודש שנאמר (י) ויעקב נסע סכותה ויבן לו בית ולמקנהו עשה סכות ובבית אל עשה ששה חדשים והקריב זבחים:**

דכשזכו מתרים נהריס לבא ליצחק אביו ויבן לו בית לימות המזרח עשה סוכות ב' פעמים שני ימות הקיץ הרי י"ח ובבית אל עשה ששה חדשים כשילא משכם שנאמר קוס עלה בית אל וגו' (בראשית לה):

הדרן עלך מגילה נקראת

הקורא. **לנועזות.** כל שאינו לשון הקודש נקרא לעז. ולקמן[1] פריך והא אמרת קראה בכל לשון לא יצא: **סירוגין.** בגמרא[2] מפרש קורא מעט ופוסק [3] (ושוהה) ומחזר ופוסק: **היה כותבה או דורשה.** ומתוך כך קוראה אם כוון לבו יצא: **דיפתלא ונייר.** מפרש בגמ'[4]: **על הספר.** קלף: **גמ' מנהני מילי.** דלמפרע לא יצא: **מה ומנם למפרע לא.** דמי אפשר שיהא ט"ו קודם לי"ד: **ממזרח שמש עד מבואו.** כשם ששקיעת חריתת החמה לא יהפכו כך מהולל שם ה' ולא למפרע: **זה היום.** כסדר היום שאינו משתנה בשעותיו להיפך כך למפרע לא: **יהי שם ה' מבורך.** כהויתו יהא הלול השם וברכתו כסדרו: **ללקבה.** בלשון הקודש ולא בלשון אחר: **והיו**

הדרן עלך מגילה נקראת

הקורא [א]את המגילה למפרע לא יצא [ב]קראה על פה [ג]קראה [ד]תרגום בכל לשון לא יצא אבל קורין אותה ללועזות בלעז [ה]והלועז ששמע אשורית יצא [ו]קראה סירוגין [ז]ומתנמנם יצא [ח]היה כותבה דורשה ומגיהה אם כוון לבו יצא ואם לאו לא יצא [ט]היתה כתובה בסם ובסיקרא ובקומוס ובקנקנתום על הנייר ועל הדפתרא לא יצא עד שתהא כתובה אשורית [י]על הספר ובדיו: **גמ'** מה"מ אמר רבא דאמר קרא [יא]בכתבם וכזמנם מה זמנם למפרע לא אף כתבם למפרע לא מידי קריאה כתיבה הכא עשייה כתיבה דכתיב [יב]להיות עושים את שני הימים אלא מהכא דכתיב [יג]והימים האלה נזכרים ונעשים איתקש זכירה לעשייה מה עשייה למפרע לא אף זכירה למפרע לא תנא[7] [יד]וכן בהלל [טו]וכן בקריאת שמע ובתפלה הלל מנלן רבה אמר דכתיב [יז]ממזרח שמש עד מבואו רב יוסף אמר [יח]זה היום עשה ה' רב אויא אמר [יט]יהי שם ה' מבורך ורב נחמן בר יצחק ואיתימא ר' אחא בר יעקב אמר מהכא מעתה ועד עולם ק"ש דתניא [כ]ק"ש ככתבה דברי רבי וחכ"א [כא]בכל לשון מ"ט דרבי אמר קרא והיו

[1] ולקמן מד:.

[2] בגמרא מ"ב.

[3] (ושוהה) חסר בכ"י.

[4] מפרש בגמ' חסר בכ"י.

[5] בגמ' חסר.

[6] בגמ' חסר.

[7] תנא חסר בכ"י.

[א] מיי' פ"ב מהלכות מגילה הלכה ו סמג עשין מד"ש ל טוש"ע ת"ח סימן תרל"ג סעיף ו:

[ב] מיי' שם הלכה ג טוש"ע שם סעיף ג וסעיף ז:

[ג] מיי' שם הלכה ד טוש"ע שם סעיף ט:

[ד] מיי' שם הלכה ג טוש"ע שם סעיף ח:

[ה] מיי' שם הלכה ו טוש"ע שם סעיף ה:

[ו] מיי' שם הלכה ה טוש"ע שם סעיף יב:

[ז] מיי' שם טוש"ע שם סעיף יג:

[ח] מיי' שם הלכה ט טור וש"ע ת"ח סימן ט מרלא סעיף ו כ ועי"ש:

[ט] מיי' פ"ג מהלכות מנהגה הלכה ט סמג עשין ה טוש"ע ת"ח סי' מכב סעיף ו:

[י] מיי' פ"ב מהלכות ק"ש הלכה יא סמג עשין יח טוש"ע ת"ח סימן סד סעיף ג:

[יא] כ מיי' שם הלכה י וסמג שם טוש"ע ת"ח סימן סב סעיף ב:

הגהות הב"ח

(א) גמ' ותניא היה יעקב אבינו בבית עבר מוטמן ומשמשם אדבע עשרה שנה לאחר שירד כנ"ל ומבת עבר מת ממקן: (ב) שם שתי שנים מת עבר יצא משם ובא לו לארם וכו' כן ע"ה שנה היה ומנלן דלא איענש יעקב אבינו עליה דתניא: (ג) שם אלא שמע מינה מדכיסר:

מוסף רש"י

קראה על פה קראה תרגום בכל לשון. זו ואין צריך לומר זו קמני (לקמן יח:).

רבינו חננאל

לא נימנו שנותיו של ישמעאל אלא כדי לייחס שנותיו של יעקב אבינו. מצינו שהיה ישמעאל גדול מיצחק י"ד שנה, ויצחק גדול מיעקב ס' שנה, נמצא ישמעאל גדול מיעקב ע"ד שנה. וכו בפרק שנתברך יעקב אבינו מת ישמעאל וכל שנותיו היו קל"ז הסר מהם ע"ד שנה נשארו ס"ג שנה, נמצא בעת שיצא לארם נהרים בן ס"ג שנה. וי"ד בבית עבר וכ' שנה בבית לבן שנא' זה לי עשרים שנה בביתך וגו', הרי צ"ז שנה, והיה יוסף בעת צאת יעקב מאצל לבן [שש] שנים כי אחר י"ד שנה נולד, ונשתהה שנתים בדרך, נמצא יעקב כשבא אצל יצחק אביו בן צ"ט שנה. נתכסה יעקב מיצחק אביו ל"ו שנה. כשנגנב [יוסף] היה בן י"ז שנה וי"ג שנה עשה בבית אדוניו ובבית

תורה אור השלם

1. וְאֵלֶּה שְׁנֵי חַיֵּי יִשְׁמָעֵאל מֵאַת שָׁנָה וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה וְשֶׁבַע שָׁנִים וַיִּגְוַע וַיָּמָת וַיֵּאָסֵף אֶל עַמָּיו: בראשית כה יז
2. וְאַבְרָם בֶּן שְׁמֹנִים שָׁנָה וְשֵׁשׁ שָׁנִים בְּלֶדֶת הָגָר אֶת יִשְׁמָעֵאל לְאַבְרָם: בראשית טז טז
3. וְאַבְרָהָם בֶּן מֵאַת שָׁנָה בְּהִוָּלֶד לוֹ אֶת יִצְחָק בְּנוֹ: בראשית כא ה
4. וְאַחֲרֵי כֵן יָצָא אָחִיו וְיָדוֹ אֹחֶזֶת בַּעֲקֵב עֵשָׂו וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב וְיִצְחָק בֶּן שִׁשִּׁים שָׁנָה בְּלֶדֶת אֹתָם: בראשית כה כו
5. וַיַּרְא עֵשָׂו כִּי בֵרַךְ יִצְחָק אֶת יַעֲקֹב וְשִׁלַּח אֹתוֹ פַּדְּנָה אֲרָם לָקַחַת לוֹ מִשָּׁם אִשָּׁה בְּבָרְכוֹ אֹתוֹ וְצִוָּו עָלָיו לֵאמֹר לֹא תִקַּח אִשָּׁה מִבְּנוֹת כְּנָעַן: וַיֵּלֶךְ עֵשָׂו אֶל יִשְׁמָעֵאל וַיִּקַּח אֶת מָחֲלַת בַּת יִשְׁמָעֵאל בֶּן אַבְרָהָם אֲחוֹת נְבָיוֹת עַל נָשָׁיו לוֹ לְאִשָּׁה: בראשית כח ו ט
6. וְיוֹסֵף בֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה בְּעָמְדוֹ לִפְנֵי פַּרְעֹה מֶלֶךְ מִצְרָיִם וַיֵּצֵא יוֹסֵף מִלִּפְנֵי פַּרְעֹה וַיַּעֲבֹר בְּכָל אֶרֶץ מִצְרָיִם: בראשית מא מו
7. וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה אֶל יַעֲקֹב כַּמָּה יְמֵי שְׁנֵי חַיֶּיךָ: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל פַּרְעֹה יְמֵי שְׁנֵי מְגוּרַי שְׁלֹשִׁים וּמְאַת שָׁנָה מְעַט וְרָעִים הָיוּ יְמֵי שְׁנֵי חַיַּי וְלֹא הִשִּׂיגוּ אֶת יְמֵי שְׁנֵי חַיֵּי אֲבֹתַי בִּימֵי מְגוּרֵיהֶם: בראשית מז ח-ט
8. וַיַּעֲקֹב נָסַע סֻכֹּתָה וַיִּבֶן לוֹ בָּיִת וּלְמִקְנֵהוּ עָשָׂה סֻכֹּת עַל כֵּן קָרָא שֵׁם הַמָּקוֹם סֻכּוֹת: בראשית לג יז
9. קִימוּ וְקִבְּלוּ הַיְּהוּדִים עֲלֵיהֶם וְעַל זַרְעָם וְעַל כָּל הַנִּלְוִים עֲלֵיהֶם וְלֹא יַעֲבוֹר לִהְיוֹת עֹשִׂים אֶת שְׁנֵי הַיָּמִים הָאֵלֶּה כִּכְתָבָם וּכְזִמְנָם בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה: אסתר ט כז
10. וְהַיָּמִים הָאֵלֶּה נִזְכָּרִים וְנַעֲשִׂים בְּכָל דּוֹר וָדוֹר מִשְׁפָּחָה וּמִשְׁפָּחָה מְדִינָה וּמְדִינָה וְעִיר וָעִיר וִימֵי הַפּוּרִים הָאֵלֶּה לֹא יַעַבְרוּ מִתּוֹךְ הַיְּהוּדִים וְזִכְרָם לֹא יָסוּף מִזַּרְעָם: אסתר ט כח
11. מִמִּזְרַח שֶׁמֶשׁ עַד מְבוֹאוֹ מְהֻלָּל שֵׁם יְיָ: תהלים קיג ג
12. זֶה הַיּוֹם עָשָׂה יְיָ נָגִילָה וְנִשְׂמְחָה בוֹ: תהלים קיח כד
13. יְהִי שֵׁם יְיָ מְבֹרָךְ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם: תהלים קיג ב

מוסף תוס'

א. דהלכה כרבי מחבירו ולא מחבריו. ברכות יג. תוד"ה וחכמים.

ח) ובפרק מת [ב.], ט) [ובפרק מת ישמעאל נמצא שהיה יעקב כשמת ישמעאל בן ס"ג שנה: **ופניא היה יעקב כו'.** ותניא נמי הכי שהיה יעקב כשנתברך מאביו בן ס"ג וכו' בפרק מת ישמעאל שנאמר וילך עשו אל ישמעאל וגו': **מלמד שקידשה ישמעאל.** אביה ומת והשיאה נביות אחיה: **ואלה שני חיי ישמעאל מאת שנה ושלשים שנה ושבע שנים כמה קשיש ישמעאל מיצחק ארביסר שנין דכתיב ואברם בן שמונים שנה ושש שנים בלדת הגר את ישמעאל לאברם וכתיב ואברהם בן מאת שנה בהולד לו את יצחק בנו וכתיב ויצחק בן ששים שנה בלדת אותם בר כמה הוה ישמעאל כדאתיליד יעקב בר שבעים וארבעה כמה פיישן משניה שתין ותלת ותניא היה יעקב אבינו בשעה שנתברך מאביו בן ששים ושלש שנה ובו בפרק מת ישמעאל דכתיב ויירא עשו כי ברך וגו' וילך עשו אל ישמעאל ויקח את מחלת בת ישמעאל אחות נביות ממשמע שנאמר בת ישמעאל איני יודע שהיא אחות נביות מלמד שקידשה ישמעאל ומת והשיאה נביות אחיה שתין ותלת וארביסר עד דמתיליד יוסף הא שבעין ושבעה וכתיב ויוסף בן שלשים שנה בעמדו לפני פרעה הא מאה ושבע שב דשבעא ותרתי דכפנא הא מאה ושיתסר וכתיב ויאמר פרעה אל יעקב כמה ימי שני חייך ויאמר יעקב אל פרעה ימי שני מגורי שלשים ומאת שנה מאה ושיתסר הויין אלא ש"מ ארבע עשרה שנין דהוה בבית עבר לא חשיב להו דתניא (ז) היה יעקב בבית עבר מוטמן ארבע עשרה שנה עבר מת לאחר שירד יעקב אבינו לארם נהרים שתי שנים (ח) יצא משם ובא לו לארם נהרים נמצא כשעמד על הבאר בן שבעים ושבע שנה ומנלן דלא מיענש דתניא נמצא יוסף שפירש מאביו עשרים ושתים שנה כשם שפירש יעקב אבינו מאביו דיעקב תלתין ושיתא הויין אלא (ט) ארביסר דהוה בבית עבר לא חשיב להו סוף סוף דבית לבן עשרין שנין הויין אלא משום דאשתהי באורחא תרתין שנין דתניא יצא מארם נהרים ובא לו לסכות ועשה שם שמונה עשר חודש שנאמר (י) ויעקב נסע סכותה ויבן לו בית ולמקנהו עשה סכות ובבית אל עשה ששה חדשים והקריב זבחים:**

[ט] לפני רבינו מנגלא היה פרק הקורא את המגילה עומד פרק שני ופרק הקורא את המגילה פרק שלישי ואמנם הגנגו דברי רבינו לפי הסדר אשר לפניו.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

כל התורה בכל לשון נאמרה[א]. פירש הקונטרס שנתנה נקרות בכל לשון שרואה נקרות בספר תורה וקשה שהרי קריאת התורה אינה מן התורה אלא מדרבנן[ב] לכך מפרשת זכור דהוי לתוייתא[ג] ונראה דהכי פירושא כל קריאה שבתורה כגון מעלה ופרשת עגלה ערופה וידוי מעשר וזכורים[ד] וכל אלו השנויין פרק אלו נאמרין בסוטה (דף לב. ושם) [ה] [ט]:

דאי בלשון הקודש נאמרה למה לי למיכתב וכו'. קשיא [ז] הא בפרק אלו נאמרים בסוטה (דף לג. ושם) מצריך קרא בין למאן דאמר בכל לשון נאמרה בין למאן דאמר בלשון הקודש נאמרה ויש לומר דהתם בעי לאוקמי רבוי אליבא דכולי עלמא למאן דאמר בכל לשון נאמרה צריך קרא לרבוי לשון הקדש ולמאן דאמר בלשון הקודש נאמרה צריך לרבוי בכל לשון:

הסדיר שמונה עשרה ברכות על הסדר[ו]. מנלן קשיא למה שפרש"י בברכות (דף לד. ושם) גבי אמעטיות אין להן סדר דפירש דאם טעה באחת מן הברכות ושכח אחת מהן שצריך לחזור שאומר אותה ברכה ששכח במקום שנזכר וגומר תפלתו וקשיא דאם כן הוא אומר השמונה עשרה ברכות למפרע והכא חזינא דשמעון הפקולי התקין אותן על הסדר[ז] אלא נראה לפרש התם אין להן סדר דלא הוו כשאר רשותות ושאר אמצעיות דחוזר לראש השאר כשטעה באחת מהן אלא חוזר לאותה ששכח וגומר ממנה ולמעה הכל כסדר אבל בענינו אין חוזר כיון שעבר מקומו והכי נמי אמרינן לקמן (דף יח:) גבי מגילה שאם השמיע פסוק אחד שמתחיל וקורא מאותו פסוק ולמטה [ח] [ט]: **ודוד** כי אמרה בפרשת תשיעית אמרה. פירש הקונטרס ואף על גב דליכא אלא ז' מזמורים עד התם אשרי האיש ולמה רגשו גויס תרתי גינהו וקשיא דהא פרק קמא דברכות (דף י.) אמר דחדא פרשה היא ומסיק התם דכל פרשה שהיתה מביאה לדוד התחיל בה באשרי ומסיים בה באשרי כגון זו שמתחלת באשרי האיש ומסיימת באשרי כל חוסי בו והיינו סוף דלמה רגשו אלמא דחדא פרשה היא ונריך לומר דלמנלן על מות ולמה ז' תעמוד ברחוק תרתי גינהו[ט]: דלא

[1]והיו בהויתן יהו ורבנן מ"ט אמר קרא [2]שמע בכל לשון שאתה שומע ורבי נמי הא כתיב שמע ההוא מיבעי ליה השמע לאוזך מה שאתה מוציא מפיך ורבנן סברי כמאן דאמר [3]הקורא את שמע ולא השמיע לאזנו יצא ורבנן נמי הכתיב והיו ההוא מיבעי ליה שלא יקרא למפרע ורבי שלא יקרא למפרע מנא ליה מדברים הדברים ורבנן דברים הדברים לא משמע להו לימא קסבר רבי כל התורה כולה בכל לשון נאמרה דאי סלקא דעתך בלשון הקודש נאמרה למה לי למכתב והיו אצטריך סלקא דעתך שמע כרבנן כתב רחמנא והיו לימא קסברי רבנן כל התורה בלשון הקודש נאמרה דאי סלקא דעתך בכל לשון נאמרה למה לי למכתב שמע איצטריך סלקא דעתך אמינא והיו כרבי כתב רחמנא שמע תפלה מנא לן דתניא [3]שמעון הפקולי הסדיר שמונה עשרה ברכות לפני רבן גמליאל על הסדר ביבנה אמר רבי [3]יוחנן ואמרי לה במתניתא תנא [3]מאה ועשרים זקנים ובהם כמה נביאים תיקנו שמונה עשרה ברכות על הסדר [ט]ת"ר [3]מנין שאומרים אבות שנאמר [3]הבו לה' בני אלים ומנין שאומרים גבורות שנאמר הבו לה' כבוד ועוז ומנין שאומרים קדושות שנאמר [4]הבו לה' כבוד שמו השתחוו לה' בהדרת קדש [7]ומה ראו לומר בינה אחר קדושה שנאמר [5]והקדישו את קדוש יעקב ואת אלהי ישראל יעריצו וסמיך ליה [6]וידעו תועי רוח בינה ומה ראו לומר תשובה אחר בינה דכתיב [7]ולבבו יבין ושב ורפא לו אי הכי לימא רפואה בתרה דתשובה לא ס"ד דכתיב [8]וישוב אל ה' וירחמהו ואל אלהינו כי ירבה לסלוח ומאי חזית דסמכת אהא סמוך אהא כתב קרא אחרינא [9]הסולח לכל עוניכי הרופא לכל תחלואיכי הגואל משחת חייכי למימרא דגאולה ורפואה בתר סליחה היא והכתיב ושב ורפא לו ההוא לאו רפואה דתחלואים היא אלא רפואה דסליחה היא ומה ראו לומר גאולה בשביעית אמר רבא מתוך שעתידין ליגאל בשביעית לפיכך קבעוה בשביעית והאמר מר [ט]בששית קולות בשביעית מלחמות במוצאי שביעית בן דוד בא מלחמה נמי אתחלתא דגאולה היא [ה]ומה ראו לומר רפואה בשמינית דכתיב [7]ומה ראו לומר ברכת השנים בתשיעית דכתיב [10]שבור זרוע רשע ודוד כי אמרה בתשיעית אמרה [7]ומה ראו לומר קיבוץ גליות לאחר ברכת השנים דכתיב [11]ואתם הרי ישראל ענפכם תתנו ופריכם תשאו לעמי ישראל כי קרבו לבוא וכיון שנתקבצו גליות נעשה דין ברשעים שנאמר [12]ואשיבה ידי עליך ואצרוף כבור סיגיך וכתיב [13]ואשיבה שופטיך כבראשונה וכיון שנעשה דין מן הרשעים כלו הפושעים וכולל זדים עמהם שנאמר [14]ושבר פושעים וחטאים יחדיו [ו] (יכלו) וכיון שכלו הפושעים מתרוממת קרן צדיקים דכתיב [15]וכל קרני רשעים אגדע תרוממנה קרנות צדיק וכולל גירי הצדק עם הצדיקים שנאמר [16]מפני שיבה תקום והדרת פני זקן וסמיך ליה [17]וכי יגור אתכם גר והיכן מתרוממת קרנם בירושלים שנאמר [18]שאלו שלום ירושלם ישליו אוהביך וכיון שנבנית ירושלים בא דוד שנאמר אחר

[1] **והיו הדברים האלה בהוייתן.** בלשון הקודש: **אלא יקרא למפרע.** אלמא קריאת שמע למפרע לא. ומהכא יליף תנא דלעיל טעמא: **בכל לשון נאמרה.** נקרותה בכל לשון ולכן איצטריך בקריאת שמע והיו: **איצטריך.** והיו דלא תימא שמע בכל לשון שאתה שומע כרבנן: [2] **על הסדר.** כמשפט המקלאות וכדליף לקמן: **הפקולי.** יש אומרים שמשתבר בגמר גפן שנקרא פקולא: **הבו לה'.** הזכירו לפניו את אילי הארץ: **הבו לה' כבוד שמו.** סיפיה דקרא בהדרת קודש: **ומה ראו לומר בינה בשביעית.** ולא רפואה אחר סליחה כדכתיב קרא הסולח לכל עוניכי הרופא לכל תחלואיכי: **מתוך שעתידין ליגאל בשביעית.** שבוע שבן דוד בא בו חלוק משאר שנים כדאמרינן בפרק חלק (סנהדרין דף לז.) שנה ראשונה רעב ולא רעב כו' עד ובשביעית מלחמות ובמוצאי שביעית בן דוד בא: **אתחלתא דגאולה היא.** ולא"ג דהאי גאולה לאו גאולה דגלות היא אלא שיגאלנו מן הצרות הבאות עליו תמיד דהא ברכת קיבוץ ובנין ירושלים ומא דוד יש לכל אחת ואחת ברכה לעצמה לבד מגאולה זו אפילו הכי כיון דשם גאולה עלה קבעוה בשביעית: **שבור זרוע רשע.** אלו המייקרין את התבואה ומפקיעין את התבואה: דבמפקיעי שעריס כתיב דכתיב בההיא פרשתא יאריב במסתר כאריה בסוכו יארוב לחטוף עני וכי הליסטים אורב את העני והלא את העשיר הוא אורב אלא במפקיעי שעריס הכתוב מדבר שרוב דעתם לעניים הוא. וקא בעי דוד רחמי עלה דמילתא שבור זרוע רשע ותן שופע בעולם וכך זרועו שבור ורע תדלוק רשעו בל תמלא וזה שהיה בדעתו להיות רשע כשתדלוק רשעו לא תמלא עולה אלא הספיק לעשותה: **בפרשה תשיעית אמרה.** [ז] ואם תאמר שמינית היא אשרי ולמה רגשו גויס תרתי פרשתא היא: **ופריכם תשאו לעמי ישראל כי קרבו לבא.** אלמא קיבוץ גליות בעת ברכת השנים היא: **וכיון שנתקבצו גליות נעשה דין ברשעים.** קודם שנתייאשו בירושלים שנאמר ואסירה כל בדיליך [ט] ועל ידי כן ואשיבה שופטיך כבראשונה ויועציך כבתחלה [י] כמו לשעבר ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה [כ] לכן סמכם לקבוץ גליות והשיבה שופטיו ולדקיון במשפט: **לו הפושעים [ט].** שאינם מתמיינין בדת משה שהיתה מן השמים לכך סמכו לה ברכת הפושעים שנאמר עוזבי ה' [מ] אלו הפושעים ושבר פושעים [נ] היינו זדים כדאמר פשעים אלו המרדין (יומא דף לו:): אחר

[3] כרכות טו. לקמן יט:, [4] [נ]כרכות כח:, [5] גירסת הרי"ף ל"ב לתתן ותיתמיה ר' תיא כר אבא ואמרי לה וכו' ונירסת הרא"ש ל"ב גירסת ותיתמיה רחב"ל ואמרי לה וכו', [6] [נ]לקמן יח:, [7] ר"ה לב., [8] מהברכות לז., [9] [נ]ר"ה עב אחרי ד"ה הפקולין, [10] מ"ש ותיתמיה ר"ל אמרי אמרי לה וכו' רבנו תנא תנא היא ולפי גירסת ז' ל"נלדס"ל אמרי ולמה רבנו תנא היא ומעמא על מות ולמה ר' תעמוד גם כן תנא ואם כן ה"ל שמיניות, [11] [נ]שעיה ל], [12] [נס]ל, [13] [נס]ל, [14] בס"ל בכה"ל: המיון, [15] [נס]ל, [16] [נס]ל, [17] [נס]ל, [18] [נ]וע"ע תוספות ברכות יב. ד"ה בלה"ק], [ט] [נ]עיין רש"ל], [מ] [נ]וע"ע תוס' ברכות לד. ד"ה אמצעיות],

מסורת הש"ס

עין משפט נר מצוה

יב א מיי' פ"ב מהלכות ק"ש הלכה ח סמג עשין יח טור וש"ע ס"א סימן סב סעיף ג:

יג ב מיי' פ"ג מהלכות תפלה הלכה ד סמג עשין יט טור ס"א סימן קיב:

יד ג טור ס"א סי' קיב:

ד [נטור סס סימן קנז]:

ה [נטור סס סימן קנז]:

ו [נטור סס סימן קיז]:

ז [נטור סס סימן קיח]:

הגהות הב"ח

(א) גמ' ד"ה ומקיים יחדו ועוזבי ה' יכלו וכיון שכלו:

מוסף רש"י

מדברים הדברים. דהוה ליה למכתב והיו דברים הללה, למדרש שיקרא הדברים בסדרן ולא למפרע, כגון וכשעריך בתך מוזזות (ברכות יג.). **לימא קסבר רבי.** מדלא מינה ליה קרא לק"ש שהיא כתובה (שם ופוסה לג.). **בכל לשון נאמרה.** פגיעה ליה בשאר כל התורה בכל לשון נאמרה לקרות (ברכות שם) בגמ' הכנסת (סוטה שם). **סלקא דעתך שמע כרבנן.** דלא תדרוש שמע בכל לשון שאתה שומע כרבנן (ברכות שם) אלא להשמיע לאזניו (סוטה שם). **שמעון הפקולי.** מוכר פקולין אמר גפן שקורין קיטו"ן (ברכות כח:). **הבו לה'.** הזכירו לפניו האיתנים, **בני אלים.** ליגאל דמקיפי כמו (יחזקאל יז) ואת אילי האכן לקח (ר"ה לב.). **בששית קולות.** יגאל קולות שבן דוד בא, ל"ל קולות מתקיעת שופר שנאמר (ישעיה כז) יתקע בשופר גדול (סנהדרין צז.).

רבינו חננאל

לרבנן מוהיו, שלא יקרא למפרע, כלומר יהיו כמות שהן. לרבי מהדברים, כלומר הדברים בסידרן. **תפילה,** תתניא שמעון הפקולי [הסדיר] י"ח ברכות לפני רבן גמליאל על הסדר. במתניתא תנא ק"כ זקנים ובהם כמה נביאים תקנו י"ח ברכות על הסדר. מנין שאומרים **אבות,** שנאמר הבו לה' בני אלים, והן האבות גבורי התורה והמצות, כדכתיב ואת אילי הארץ לקח. **גבורות** גשמים, שנאמר הבו לה' כבוד ועוז, ונקראו גבורות שיורדין בגבורה כמפורש בתחלת תענויות, ועז היא גבורה. א"ר [וגשם] מטורות עזון]. ומנין שאומרים **קדושה,** שנאמר הבו לה' כבוד שמו השתחוו לה' בהדרת קדש (וכו'). **בינה** אחר קדושה, שנאמר והקדישו את קדוש יעקב, וכתיב בתריה וידעו תועי רוח בינה. **תשובה** אחר בינה שנאמר ולבבו יבין ושב. **סליחה** אחר תשובה שנאמר ישוב אל ה' וירחמהו וגו'. **תקנו גאולה** זרוע רשע ורע, ודוד כי אמרה בפרשת תשיעית אמרה. **קבוץ גליות** אחר ברכת השנים, שנאמר ואתם הרי ישראל ענפיכם תתנו ופריכם תשאו לעמי ישראל כי קרבו לבוא. אחר **קבוץ גליות** ברכת משפט, שנאמר ואסירה כל בדיליך ואשיבה שופטיך. ואחריה **כליית הזידים** שנאמר ושבר פשעים וחטאים. ואחריה **ברכת צדיקים.** ואחריה [ירושלים. ואחריה] **ברכת דוד** שנאמר

תורה אור השלם

1. וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם עַל לְבָבֶךָ: דברים ו ו
2. שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְיָ אֱלֹהֵינוּ יְיָ אֶחָד: דברים ו ד
3. מִזְמוֹר לְדָוִד הָבוּ לַיְיָ בְּנֵי אֵלִים הָבוּ לַיְיָ כָּבוֹד וָעֹז: תהלים כט א
4. הָבוּ לַיְיָ כְּבוֹד שְׁמוֹ הִשְׁתַּחֲווּ לַיְיָ בְּהַדְרַת קֹדֶשׁ: תהלים כט ב
5. כִּי בְּראתוֹ וְלָדָיו מַעֲשֵׂה יָדַי בְּקִרְבּוֹ יְקַדִּישׁוּ שְׁמִי וְהִקְדִּישׁוּ אֶת קְדוֹשׁ יַעֲקֹב וְאֶת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל יַעֲרִיצוּ: ישעיהו כט כג
6. וְיָדְעוּ תֹעֵי רוּחַ בִּינָה וְרוֹגְנִים יִלְמְדוּ לָקַח: ישעיהו כט כד
7. הַשְׁמֵן לֵב הָעָם הַזֶּה וְאָזְנָיו הַכְבֵּד וְעֵינָיו הָשַׁע פֶּן יִרְאֶה בְעֵינָיו וּבְאָזְנָיו יִשְׁמָע וּלְבָבוֹ יָבִין וָשָׁב וְרָפָא לוֹ: ישעיהו ו י
8. יַעֲזֹב רָשָׁע דַּרְכּוֹ וְאִישׁ אָוֶן מַחְשְׁבֹתָיו וְיָשֹׁב אֶל יְיָ וִירַחֲמֵהוּ וְאֶל אֱלֹהֵינוּ כִּי יַרְבֶּה לִסְלוֹחַ: ישעיהו נה ז
9. הַסֹּלֵחַ לְכָל עֲוֹנֵכִי הָרֹפֵא לְכָל תַּחֲלֻאָיְכִי: הַגּוֹאֵל מִשַּׁחַת חַיֶּיכִי הַמְעַטְּרֵכִי חֶסֶד וְרַחֲמִים: תהלים קג ג-ד
10. שֹׁבֵר זְרוֹעַ רָשָׁע וָרָע תִּדְרוֹשׁ רִשְׁעוֹ בַּל תִּמְצָא: תהלים י טו
11. וְאַתֶּם הָרֵי יִשְׂרָאֵל עֲנָפְכֶם תִּתְּנוּ וּפִרְיְכֶם תִּשְׂאוּ לְעַמִּי יִשְׂרָאֵל כִּי קָרְבוּ לָבוֹא: יחזקאל לו ח
12. וְאָשִׁיבָה יָדִי עָלָיִךְ וְאֶצְרוף כַּבֹּר סִיגָיִךְ וְאָסִירָה כָּל בְּדִילָיִךְ: ישעיהו א כה
13. וְאָשִׁיבָה שֹׁפְטַיִךְ כְּבָרִאשֹׁנָה וְיֹעֲצַיִךְ כַּבַּתְּחִלָּה אַחֲרֵי כֵן יִקָּרֵא לָךְ עִיר הַצֶּדֶק קִרְיָה נֶאֱמָנָה: ישעיהו א כו
14. וְשֶׁבֶר פֹּשְׁעִים וְחַטָּאִים יַחְדָּו וְעֹזְבֵי יְיָ יִכְלוּ: ישעיהו א כח
15. וְכָל קַרְנֵי רְשָׁעִים אֶגְדָּע תְּרוֹמַמְנָה קַרְנוֹת צַדִּיק: תהלים עה יא
16. מִפְּנֵי שֵׂיבָה תָּקוּם וְהָדַרְתָּ פְּנֵי זָקֵן וְיָרֵאתָ מֵאֱלֹהֶיךָ אֲנִי יְיָ: ויקרא יט לב
17. וְכִי יָגוּר אִתְּךָ גֵּר בְּאַרְצְכֶם לֹא תּוֹנוּ אֹתוֹ: ויקרא יט לג
18. שְׁאֲלוּ שְׁלוֹם יְרוּשָׁלִָם יִשְׁלָיוּ אֹהֲבָיִךְ: תהלים קכב ו

מוסף תוס'

א. קשיא לי לאיזה ענין, דהא ודאי בלשה"ק ניתנה ואילו לקיים מצות והגית בו יומם ולילה אף בכל לשון הוא. ריטב"ש. ב. דהא קריאה בתורה תקנת משה ועזרא היא. ריטב"ש. ג. ומקמי דאתא עזרא והיו למה לי. כרסט יב. תוד"ה בלשון. ד. [נ]כגון פרשת זכור דאמרינן לקמן (יח.) זכור בפה, וכן פרשת פרה, וכמו כן הקהל ופרשת שוטרים. ריטב"ש. ה. ולגבי דידהו אמרינן בכל לשון נאמרה או בלשון הקדש נאמרה. ריטב"ש. ו. פי' על הסדר הכתוב בסמוך ואלו טעה באחת מהן לא יאמר אותה במקום שנזכר אלא חוזר מאותה ברכה ואומר ממנה ואילך על הסדר. רשב"ש. ז. [נ]הא תנן במגילה הקורא את המגילה למפרע לא יצא וחניא וכן בהלל וכן בק"ש וכן בתפלה. כרסט לד. תוד"ה אמעטיות. ח. ונפקא מינה להך פירושא בתענית צבור שש"ץ קובע ברכה לעצמו ואומר עננו בין גואל לרופא אם שכחה ולא אמרה במקומה אין מחזירין אותו כי היה צריך לומר אח"כ כל הברכות על הסדר והוה ברכה לבטלה, אבל לפרש"י יאמר אותה ברכה במקום שהוא נזכר ואין כאן ברכה לבטלה וכן אם שכח ולא אמר המלך המשפט בין ר"ה ליוהכ"פ דמחזירין אותו לפרש"י יאמר אותה ברכה במקום שנזכר ולפרשב"ם יתחיל בברכת השיבה שופטינו ויאמר מכאן ואילך על הסדר. תוס' כלל"ש כרסט לד. ט. ובלמה ה' תעמוד ברחוק נכתב האי פסוקא דשבור זרוע רשע. תוס' הכל"ש.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

אחר ישובו בני ישראל. אחר ישובו לבית המקדש ובקשו הקב"ה ואת דוד מלכם: **ובא אודיה.** אחר זביחה תן הודאה: **וירד מעשה החטאת והעולה וגו': הדא מילתא היא.** לף הודאה עבודה של מקום הוא: **אסור לספר.** בקביעות ברכה: **נמי שיכול.** ואין מי שיכול לספר את כולו לפיכך אין נראה לספר מה שתקנו חכמים: **היסופר לו כי אדבר.** הכי דרש ליה היסופר שבחו כולו כי אדבר לו דברי שבח אם אמר לעשות כך כי יבולע: **סמא דכולה משפוקא.** מבחר כל הממנין היא המתיקה שלא להרבות דברים ואיילו לך דומיה תהלה: **מנה בסלע משפוקא בפרין.** אם תלה נקנית הדבור בסלע תקנה המתיקה בשתים: **קראה פרגוס בכל לשון.** זו ואין ל"ל זו קתני: **מיהיבי.** לרב ושמואל דקתני הכא יוונית לא יצא: **הא לא דמיא.** תירוצא הוא: **גיפטיס גיפטיס יצא.** והכי נמי תנן במתני' לעועזות בלעז: **עברים.** לשון עבר הנהר: **עילמים.** לשון עילם (ה): **מתני' בכרייסא.** זו מיתוקמא קלאה בכל לשון דקתני מתני' לא יצא כגון גיפטית למדייס ומדית לגיפטיס אבל קורין אותו לעועזות בלעז אינו בלשון: **ופרסומי ניסא.** אע"פ שאין יודעין מה שאומעין שואלין את השומעין ואומרין מה היא הקריאה הזו ואיך היה הנס ומודיעין להן: **לא הוו ידעי רבנן.** תלמידי רבינו הקדוש: **תלגלוגות.** מין ירק הוא ושני בכמה מקומות במשנה ובברייתא: **פרפחיני.** פירקקל"י בלע"ז: **מסלסל בשערך.** למדנו שהסלסול לשון חיפוש והיפוך: **טאטיפא.** מיסקופ"א בלע"ז: סירוסין

[1]אחר ישובו בני ישראל ובקשו את ה' אלהיהם ואת דוד מלכם וכיון [א]שבא דוד באתה תפלה שנאמר [2]והביאותים אל הר קדשי ושמחתים בבית תפלתי [ב]וכיון שבאת תפלה באת עבודה שנאמר עולותיהם וזבחיהם לרצון על מזבחי [ג]וכיון שבאת עבודה באתה תודה שנאמר [3]זובח תודה יכבדנני ומה ראו לומר ברכת כהנים אחר הודאה דכתיב [4]וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם וירד מעשות החטאת והעולה והשלמים אימא קודם עבודה לא ס"ד דכתיב וירד מעשות החטאת וגו' מי כתיב לעשות מעשות כתיב ולימרה אחר העבודה לא ס"ד דכתיב זובח תודה מאי חזית דסמכת אהאי סמוך אהאי מסתברא עבודה והודאה חדא מילתא היא [ד]ומה ראו לומר שים שלום אחר ברכת כהנים דכתיב [5]ושמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם ברכה דהקב"ה שלום שנאמר [6]ה' יברך את עמו בשלום וכי מאחר [ה]דמאה ועשרים זקנים ומהם כמה נביאים תקנו תפלה על הסדר שמעון הפקולי מאי הסדיר [6]שכחום וחזר וסדרום [6]מכאן ואילך אסור לספר בשבחו של הקב"ה [ו]דא"ר אלעזר מאי דכתיב [7]מי ימלל גבורות ה' ישמיע כל תהלתו למי נאה למלל גבורות ה' למי שיכול להשמיע כל תהלתו אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן המספר בשבחו של הקב"ה יותר מדאי נעקר מן העולם שנאמר [8]היסופר לו כי אדבר אם אמר איש כי יבלע דרש ר' יהודה איש כפר גבוריא ואמרי לה איש כפר גבור חיל מאי דכתיב [9]לך דומיה תהלה סמא דכולה משתוקא כי אתא רב דימי אמר אמרי במערבא [ז]מלה בסלע משתוקא בתרין: קראה על פה לא יצא וכו': מנלן אמר רבא אתיא זכירה זכירה כתיב הכא [10]והימים האלה נזכרים וכתיב התם [11]כתב זאת זכרון בספר מה להלן בספר אף כאן בספר וממאי דהאי זכירה קריאה היא דלמא עיון בעלמא לא סלקא דעתך [7](דכתיב) [12]זכור יכול בלב כשהוא אומר [13]לא תשכח הרי שכחת הלב אמור הא מה אני מקיים זכור בפה: קראה תרגום לא יצא וכו': היכי דמי אילימא דכתיבה מקרא וקרי לה תרגום היינו על פה לא צריכא דכתיבה תרגום וקרי לה תרגום: אבל קורין אותה ללועזות בלעז וכו': והא אמרת קראה בכל לשון לא יצא רב ושמואל דאמרי תרוייהו בלעז יווני היכי דמי אילימא דכתיבה אשורית וקרי לה יוונית היינו על פה א"ר אחא א"ר אלעזר שכתובה בלעז יווני וא"ר אחא א"ר אלעזר מנין שקראו הקב"ה ליעקב אל שנאמר [14]ויקרא לו אל אלהי ישראל דאי סלקא דעתך למזבח קרא ליה יעקב אל ויקרא לו יעקב מיבעי ליה אלא ויקרא לו ליעקב אל ומי קראו אל אלהי ישראל מיתיבי קראה גיפטית עברית עילמית מדית יוונית לא יצא הא לא דמיא אלא להא [ה]גיפטית לגיפטים עברית לעברים עילמית לעילמים יוונית ליוונים יצא אי הכי רב ושמואל אמאי מוקמי לה למתני' בלעז יוונית לוקמה בכל לעז [אלא מתניתין בברייתא] וכי איתמר דרב ושמואל בעלמא איתמר [ח]רב ושמואל דאמרי תרוייהו [ו]לעז יווני לכל כשר והא קתני יוונית ליוונים אין לכולי עלמא לא אינהו דאמור כרשב"ג דתנן [ט]רשב"ג אומר אף ספרים לא התירו שיכתבו אלא יוונית ולימרו הלכה כרשב"ג אי אמרי הלכה כרשב"ג הוה אמינא הני מילי שאר ספרים אבל מגילה דכתיב בה [15]ככתבם אימא לא קמ"ל: והלועז ששמע אשורית יצא וכו': והא לא ידע מאי קאמרי מידי דהוה אנשים ועמי הארץ מתקיף לה רבינא אטו אנן [16]האחשתרנים בני הרמכים מי ידעינן אלא מצות קריאה ופרסומי ניסא הכא נמי מצות קריאה ופרסומי ניסא: קראה סירוגין יצא וכו': לא הוו ידעי רבנן [ט]מאי סירוגין שמעוה לאמתא דבי רבי דקאמרה להו לרבנן דהוי עיילי פסקי פסקי לבי רבי עד מתי אתם נכנסין סירוגין סירוגין לא הוו ידעי רבנן מאי חלגלוגות שמעוה לאמתא דבי רבי דאמרה ליה לההוא גברא דהוה קא מבדר פרפחיני עד מתי אתה מפזר חלגלוגך לא הוו ידעי רבנן מאי [17]סלסלה ותרוממך שמעוה [ט]לאמתא דבי רבי דהוות אמרה לההוא גברא דהוה מהפך במזייה אמרה ליה עד מתי אתה מסלסל בשערך לא הוו ידעי רבנן מאי [18]השלך על ה' יהבך אמר רבה בר בר חנה זימנא חדא הוה אזלנא בהדי ההוא טייעא וקא דרינא טונא ואמר לי שקול יהבך ושדי אגמלאי לא הוו ידעי רבנן מאי [19]וטאטאתיה במטאטא השמד שמעוה לאמתא דבי רבי דהוות אמרה לחברתה שקולי טאטיתא וטאטי ביתא ת"ר קראה סירוגין יצא סירוסין

דאי סלקא דעתך למזבח קרי ליה יעקב **אל.** (ב) נלאה דהכי נמי כתיב (שמות יז) ויקרא שמו ה' נסי ויקרא לו ה' שלום (שופטים ו) ומתרגמי' ופלח ולגי מ"מ יש לומר דהתם על שם הנס ועל שם השלום שאירע להן היו קוראין למזבח כן [א] אבל הכא ליכא שום מעשה שנוכל לומר שע"י כן קראו יעקב אל ומה שאינו שיעקב קראו אל הוי ליה לפרושי להדיא:

נקוט

גליון הש"ס

גמרא שבחום וחזר וסדרום. לעיל דף ג ע"ב: סוכה דף מד ע"ב: **שם** מכאן ואילך אסור לספר. עיין לקמן דף כה ע"ב:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה עילמית לשון עילם הס"ד ואח"כ מה"ד לוקמה בכל לע"ז ומתניתין וכו' וקראה: (ב) תוספות ד"ה דלי ס"ד וכו' יעקב אל ואף על גב דהכי נמי כתיב ויקרא שמו ה' נסי:

לעזי רש"י

פירקקל"י [פולפיי"ר]. רגלה, חלגלוגה (עשר-בר). אישקופ"א [אישקוב"א]. מטאטא.

מוסף רש"י

אף ספרים לא התירו. לכם לשון אחר מוך מלשון הקודש (לעיל ח:). **פסקי פסקי.** לפרקים שאין נכנסין יחד (ר"ה כו:). **חלגלגות.** שאינו בס"ק דיומא (יח.) כל שבחא דימים לא היה אומל הפוס והתלגלגות (ר"ה שם). **פרפחיני.** ירק שקורין עורקקל"י (שם). **סלסלה.** מפוס וחסך במטמוטים של תורה (שם). **במזייה.** בשערו (דברים לב כד). **וקא דרינא טונא.** טשא מטוי (ר"ה כו:).

מוסף תוס'

א. להוכיר שבחו של הקב"ה ה' הוא נסי. רש"י כרלשית לג.

רבינו חננאל

ואחר ישובו בני ישראל ובקשו את ה' [אלהיהם] ואת דוד מלכם. ואחריה תפלה [ואחריה] עבודה, שנא' [והביאותים אל הר קדשי] ושמחתים בבית תפלתי עולותיהם וזבחיהם לרצון. אחר עבודה הודאה, שנאמר זבח תודה יכבדנני. אחריהן ברכת כהנים, שנאמר וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם

א [טוור ס"א סימן קיט]:
ב [טוור שם סימן קכ]:
ג [שם סי' קכא]:
ד [שם סי' קכב]:
טו ה מיי' פ"ב מהל' מגילה הלכה ד סמג עשין ד טוש"ע א"ח סימן תלג סעיף ט:
ו [מיי' שם הלכה גן]:

תורה אור השלם

1. אַחַר יָשֻׁבוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּבִקְשׁוּ אֶת יְיָ אֱלֹהֵיהֶם וְאֵת דָּוִד מַלְכָּם וּפָחֲדוּ אֶל יְיָ וְאֶל טוּבוֹ בְּאַחֲרִית הַיָּמִים: הושע ג ה
2. וְהֲבִיאוֹתִים אֶל הַר קָדְשִׁי וְשִׂמַּחְתִּים בְּבֵית תְּפִלָּתִי עוֹלֹתֵיהֶם וְזִבְחֵיהֶם לְרָצוֹן עַל מִזְבְּחִי כִּי בֵיתִי בֵּית תְּפִלָּה יִקָּרֵא לְכָל הָעַמִּים: ישעיהו נו ז
3. זֹבֵחַ תּוֹדָה יְכַבְּדָנְנִי וְשָׂם דֶּרֶךְ אַרְאֶנּוּ בִּישׁוּעַת אֱלֹהִים: תהלים נ כג
4. וַיִּשָּׂא אַהֲרֹן אֶת יָדָיו אֶל הָעָם וַיְבָרְכֵם וַיֵּרֶד מַעֲשֹׂת הַחַטָּאת וְהָעֹלָה וְהַשְּׁלָמִים: ויקרא ט כב
5. וְשָׂמוּ אֶת שְׁמִי עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַאֲנִי אֲבָרְכֵם: במדבר ו כז
6. יְיָ עֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן יְיָ יְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ בַּשָּׁלוֹם: תהלים כט יא
7. מִי יְמַלֵּל גְּבוּרוֹת יְיָ יַשְׁמִיעַ כָּל תְּהִלָּתוֹ: תהלים קו ב
8. הַיְסֻפַּר לוֹ כִּי אֲדַבֵּר אִם אָמַר אִישׁ כִּי יְבֻלָּע: איוב לז כ
9. לְךָ דֻמִיָּה תְהִלָּה אֱלֹהִים בְּצִיּוֹן וְלְךָ יְשֻׁלַּם נֶדֶר: תהלים סה ב
10. וְהַיָּמִים הָאֵלֶּה נִזְכָּרִים וְנַעֲשִׂים בְּכָל דּוֹר וָדוֹר מִשְׁפָּחָה וּמִשְׁפָּחָה מְדִינָה וּמְדִינָה וְעִיר וָעִיר וִימֵי הַפּוּרִים הָאֵלֶּה לֹא יַעַבְרוּ מִתּוֹךְ הַיְּהוּדִים וְזִכְרָם לֹא יָסוּף מִזַּרְעָם: אסתר ט כח
11. וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה כְּתֹב זֹאת זִכָּרוֹן בַּסֵּפֶר וְשִׂים בְּאָזְנֵי יְהוֹשֻׁעַ כִּי מָחֹה אֶמְחֶה אֶת זֵכֶר עֲמָלֵק מִתַּחַת הַשָּׁמָיִם: שמות יז יד
12. זְכוֹר אֵת אֲשֶׁר עָשָׂה לְךָ עֲמָלֵק בַּדֶּרֶךְ בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרָיִם: דברים כה יז
13. וְהָיָה בְּהָנִיחַ יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְךָ מִכָּל אֹיְבֶיךָ מִסָּבִיב בָּאָרֶץ אֲשֶׁר יְיָ אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ נַחֲלָה לְרִשְׁתָּהּ תִּמְחֶה אֶת זֵכֶר עֲמָלֵק מִתַּחַת הַשָּׁמָיִם לֹא תִּשְׁכָּחֵ: דברים כה יט
14. וַיִּצָּב שָׁם מִזְבֵּחַ וַיִּקְרָא לוֹ אֵל אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל: בראשית לג כ
15. קִיְּמוּ וְקִבְּלוּ הַיְּהוּדִים עֲלֵיהֶם וְעַל זַרְעָם וְעַל כָּל הַנִּלְוִים עֲלֵיהֶם וְלֹא יַעַבְרוּ לִהְיוֹת עֹשִׂים אֶת שְׁנֵי הַיָּמִים הָאֵלֶּה כִּכְתָבָם וּכְזִמְנָם בְּכָל שָׁנָה וָשָׁנָה: אסתר ט כז
16. וַיִּכְתֹּב בְּשֵׁם הַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרֹשׁ וַיֶּחְתֹּם בְּטַבַּעַת הַמֶּלֶךְ וַיִּשְׁלַח סְפָרִים בְּיַד הָרָצִים בְּסוּסִים רְכֻבֵי הָרֶכֶשׁ הָאֲחַשְׁתְּרָנִים בְּנֵי הָרַמָּכִים: אסתר ח י
17. סַלְסֵלָהּ וּתְרוֹמְמֵךְ תִּכַּבְּדִךְ כִּי תִחַבְּקֵנָּהּ: משלי ד ח
18. הַשְׁלֵךְ עַל יְיָ יְהָבֶךָ וְהוּא יְכַלְכֵּלֶךָ לֹא יִתֵּן לְעוֹלָם מוֹט לַצַּדִּיק: תהלים נה כג
19. וְשַׁמְתִּיךְ לְמוֹרַשׁ קִפֹּד וְאַגְמֵי מָיִם וְטֵאטַאתִיהָ בַּמַּטְאֲטֵא הַשְׁמֵד נְאֻם יְיָ צְבָאוֹת: ישעיהו יד כג

(ז) נלאה מזה קלת דגי' אחרת היה לרבינו גמגי' דזוקא ע"ה הוא דלא יודעי הפיוסים של האחשדרפנים וכ"ל.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות